

Н. В. ОРТИНСЬКА

Наталія Володимирівна Ортинська, кандидат юридичних наук, асистент кафедри ІНПП НУ «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕПОВНОЛІТНІХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОСТІ

Геополітичні суспільні зміни встановлюють зміни у соціальну реальність, які передбачають створення відповідних найкращих умов для окремої людини щодо розвитку її особистості, захисту її потреб та законних інтересів. Сучасній людині суспільство та держава повинні надавати можливості діяти й жити відповідно до принципів справедливості, рівності та солідарності. Однак тільки декларативного, філософського підходу недостатньо. Необхідні правові важелі та механізми для забезпечення людини і її життя, погляди й уподобання, права та свободи як ціннісні категорії для держави та суспільства.

Тривалий час у вітчизняному правознавстві зв'язок суб'єкта права з людиною-особистістю не визнавали, оскільки в контексті легістської доктрини людині-особистості як суб'єктові права місця не відводили. Формально людина як суб'єкт права в легізмі фігурує, проте, фактично, вона є об'єктом законницького впливу на неї державної влади засобом створення й використання правових норм (норм законів). Глибинного зв'язку права з людиною-особистістю як соціокультурним феноменом, носієм людської, громадянської, національної гідності, природних прав і свобод, творцем права, його захисником, правовою особистістю тощо легізм не визнає¹.

Сучасна юридична наука одним із найважливіших принципів права визнає гуманізацію, оскільки цивілізоване суспільство в основу свого існування та розвитку ставить права та свободи окремої особи. Людина в праві існує не як абстрактна категорія, а виступає її суб'єктом, що наділений правовим статусом. Та за В. Нерсесянцом людина за своєю природою є істотою правовою². Людина є носієм права, здатна та має можливість для його реалізації.

Антропологічний підхід подолав легістську методологію у праворозумінні. Людина як жива істота наділяється центральною роллю в суспільних і політико-правових відносинах, є основою і базисом права, який функціонує для забезпечення людського розвитку і особистої гідності. Саме людина є творцем права, цивілізоване суспільство наділяє особу не тільки охороною і захистом, а й можливістю брати активну участь в управлінні державними справами, що передбачає «постулювання автономності та індивідуальності кожної людської істоти як основної конституційної цінності»³. Розвиток права досягнув того рівня, що неповнолітні не сприймаються виключно як особи, що потребують державного захисту та охорони, вони також виступають суб'єктами права і їх статус повинен бути центром правової системи у правовій і соціальній державі. Однак неповнолітні є спеціальними суб'єктами права. Вони володіють спеціальним правовим статусом. Тому необхідним є дослідження його особливих рис.

Метою цієї статті є аналіз особливостей правового статусу неповнолітніх порівняно із загальним правовим статусом.

Проблематика, пов'язана з статусом дитини, досліджувалася фахівцями, серед яких, зокрема Н. Крестовська, О. Львова, Н. Оніщенко, С. Ничипоренко, О. Скакун та інші. Однак під впливом політичних та глобалізаційних змін необхідно розширити теоретико-правове розуміння цього інституту та предметніше дослідити окремі особливості статусу неповнолітніх.

Правовий статус ґрунтується на соціальному статусі. Особливості соціального статусу неповнолітнього є основою для формування правового статусу, визначають необхідність гарантування прав та свобод неповнолітнього з боку держави. У визначенні соціального статусу основну роль відіграє суспільство, та в забезпеченні правового статусу домінуючою є роль держави.

У загальному специфічність цієї когорти суб'єктів права «полягає в неможливості останньої внаслідок її фізичної і розумової незрілості, самостійно реалізовувати всі притаманні їй права»⁴.

Розглянемо соціальне становище неповнолітніх, ґрунтуючись на аналітичних даних. Станом на 2016 р. державна служба статистики подає такі загальні дані. В Україні проживають неповнолітніх – у віці від 14 до 18 років – 1 289 300 осіб⁵. Вказані дані подані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Станом на січень 2016 р. кількість офіційно зареєстрованих переселенців в Україні становить 1 695 270, у тому числі 215 464 дітей⁶.

Для неповнолітніх вагомим є їх статус у сім'ї, оскільки остання є основним агентом соціалізації неповнолітнього. Більшість домогосподарств в Україні мають одну дитину (75, 7 %), дві дитини (21,1 %) а три – тільки 3,1 %. Загальна чисельність дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування на кінець року – 73182 осіб, а чисельність дітей, усиновлених протягом 2015 р., сягає 3212, з них іноземцями – 404 дитини. Хоча в цьому помічаємо прогрес державної політики, наприклад, у 2008 р. цей показник був у 1,5 рази вищий – 103 542 особи.

Стан здоров'я неповнолітніх знаходиться також на низькому рівні. Так, на 2015 р. констатовано інвалідність у 170 тис. дітей⁷. Рівень захищеності прав також бажає залишатись кращим. Тільки за 2015 р. до Уповноваженого з прав людини було 922 звернення щодо порушення прав неповнолітніх, більшість з них мали соціальний характер⁸.

За даними Державної пенітенціарної служби соціально-демографічна та кримінально-правова характеристика засуджених, які перебувають на обліку кримінально-виконавчої інспекції, свідчить про складність цієї категорії неповнолітніх. У результаті аналізу статистичних даних доходимо висновку, що з числа неповнолітніх, які перебувають на обліку кримінально-виконавчої інспекції, переважну більшість було засуджено за тяжкі злочини 72 % (1398), за злочини середньої тяжкості – 24 % (471)⁹. У 2015 р. потерпіло від злочинів 2,6 тис. неповнолітніх¹⁰. За твердженням науковців 1/3 дівчаток і 1/4 хлопчиків піддаються сексуальному насильству, не досягнувши повноліття¹¹.

За даними МОП, у світі 246 млн працюючих дітей (кожна шоста дитина у віці від п'яти до 17 років працює), з них 180 млн працюють в умовах, небезпечних для здоров'я, що перешкоджають нормальному фізичному і моральному розвитку дитини¹². В Україні статистика наступна: згідно з результатами обстеження, рівень дитячої праці серед дітей віком 5–15 років в Україні становить 5,3 %.

Неповнолітні знаходяться у соціальному становищі, яке не можна назвати задовільним і котре вимагає найпильнішої уваги з боку юриспруденції. Саме належне закріплення їх правового статусу може вирішити проблему.

Спеціальний правовий статус безпосередню залежить від соціального статусу. Виокремлюють характерні риси неповнолітніх як специфічної соціальної групи (соціальний статус).

По-перше, вік осіб, тобто це особлива категорія дітей з 14 до 18 років.

По-друге, строковість перебування у досліджуваній соціальній групі, тобто з досягненням 18 років особи переходять в наступну соціальну категорію, вважаються дорослими (в соціальному розумінні) та повнолітніми (в юридичному тлумаченні).

По-третє, соціальне середовище ставиться до неповнолітніх, як до підростаючого покоління, «свого майбутнього» та ключовий елемент продовження роду, а якщо взяти в глобальному – то й життя на Землі.

По-четверте, потребують від суспільства та держави ненадання їм необхідного мінімуму виховання й навчання, оскільки неповнолітні на морально-психологічному рівні ще не досягли рівня, за якого можливий ефективний саморозвиток особистості.

По-п'яте, неповнолітні не є «заангажованими» старими, відмираючими явищами суспільного життя і тому схильні свідомо чи навіть підсвідомо швидше орієнтуватися на нові вимоги суспільного життя, динамічніше оволодівати потрібними їм знаннями, вміннями, навичками.

По-шосте, ця категорія людей має не повною мірою сформовану світоглядну позицію. У цей проміжок існування особи вже розкриті її таланти, схильності та уподобання, вона має уявлення про моральні та правові норми, що діють в суспільстві, про устрій держави і соціуму, але стійка політична, національна, соціальна, життєва позиція знаходиться на стадії формування.

По-сьоме, порівняно з дорослими неповнолітні мають більшу залежність від соціального оточення, передусім сім'ї та колективу друзів.

По-восьме, неповнолітні потребують нагляду і піклування.

По-дев'яте, неповнолітні потребують матеріальної та моральної, соціально-психологічної підтримки й супроводу.

По-десяте, неадаптованість до самостійних суспільних відносин, оскільки вони не захищені від негативного зовнішнього впливу, легко можуть стати суб'єктом злочинного посягання та мають підвищену вразливість.

Вітчизняний дослідник ювенальної юстиції Р. Опацький вказує, що як соціально-демографічна група суспільства неповнолітні характеризуються не лише віковими ознаками, а й місцем, яке вони посідають у соціальній структурі суспільства, особливостями соціального становлення і розвитку. Зокрема, на його думку, зазначена група має низку особливостей: неповнолітні вирізняються несформованістю ціннісних та моральних орієнтирів, браком життєвого досвіду, неповнолітнім властиве обмежене включення в існуючі соціоекономічні відносини, при цьому вони найбільшою мірою забезпечують соціальну мобільність та є джерелом економічної ініціативи, як і будь-яка соціальна група, вона має власні цілі та інтереси, формують собі образ майбутнього та мають функцію соціального відтворення, є джерелом інновацій тощо¹³.

Неповнолітні є особливо активною складовою сучасного суспільства. Вони належать до поколінням, котре буде реалізовувати позитивні ціннісні установки сучасників, реформувати суспільство, державу та й в загальному всю політико-правову систему. У них закладено надію державорозбудовчого процесу в нашій державі та й у світі загалом. Неповнолітні найбільш продуктивні в соціально-демографічному розумінні. Вони є незамінною складовою у природному процесі зміни поколінь, забезпечення чисельного оновлення населення і досягнення таким чином його тривалого існування.

У правовій, демократичній державі повинна бути забезпечена свобода особистості, її права та свободи і тому особливостями правового статусу неповнолітнього таких державах має стати: 1) ґрунтування правового статусу особи на міжнародних еталонах ціннісного сприйняття особистості; 2) комплексністю та широкомасштабністю прав та свобод неповнолітнього; 3) реальне втілення принципу рівності особи; 4) реальність правових гарантій захисту прав та свобод неповнолітнього, оскільки «юридичний статус особи регламенту-

ється тим об'ємом можливостей і свободи, які суспільство і держава можуть реально гарантувати індивіду»¹⁴; 5) забезпечення неповнолітнім належних рівня освіти та виховання, можливостей для самовдосконалення; 6) створення комплексу заходів на державному та громадському рівні щодо підтримки опіки та піклування неповнолітнього, забезпечення умов належної соціалізації і збереження сімейних та моральних цінностей.

Правовий статус – це ідеальний зразок, змодельований державою і закріплений в нормах права, відповідно до якого потім формується реальне правове положення особистості взагалі, в тому числі й неповнолітнього.

На нашу думку, особливості правового статусу неповнолітнього полягають в наступному.

1. Наявність спеціальних прав та обов'язків.

С. Алексєєв вважає, що суб'єкту права притаманні дві головні ознаки. По-перше, це особа – учасник суспільних відносин, яка за своїми властивостями фактично може бути носієм суб'єктивних юридичних прав та обов'язків. Вона повинна володіти: а) зовнішньою відокремленістю; б) персоніфікованістю; в) здатністю виробляти, виражати та виконувати персоніфіковану волю.

Розберемо дане твердження щодо неповнолітнього. Міжнародні стандарти в галузі прав неповнолітніх виділяють загальні та спеціальні норми, що, наприклад, містяться в Конвенції про права дитини, де широко закріплено права неповнолітнього, які можна розділити на такі види: 1. Права неповнолітнього як людської істоти. 2. Права неповнолітнього як дитини. 3. Специфічні права неповнолітнього.

Отже, у контексті охорони захисту і закріплення прав неповнолітні мають такі ж, а можливо й ширші права, ніж повнолітні суб'єкти права.

Щодо питання обов'язків, то ми не можемо поставити знак дорівнює між неповнолітніми та повнолітніми, оскільки держава та право, враховуючи їх незрілість, відсутність повної соціалізації, досвіду та знань визначає досліджувану категорію осіб здатними нести відповідальність щодо вузьких категорій правопорушень, зазвичай важких та особливо важких злочинів і навіть тут встановлено особливості у санкціях – «ні смертна кара, ні довічне тюремне ув'язнення, які не передбачають можливості звільнення, не призначаються за злочини, вчинені особами, молодшими 18 років» (п. 1. ст. 37 Конвенції про права дитини).

Констатуємо, що дві з трьох ознак, вказаних науковцем, як-то зовнішня відокремленість і здатністю виробляти, виражати та виконувати персоніфіковану волю, повною мірою не притаманні неповнолітнім. Хоча такою властивістю, як персоніфікованість, людська істота має бути наділена з народження. Право на ім'я, особисту недоторканність, честь, гідність не мають вікової прив'язки. Стаття 7 Конвенції про права дитини визначає, що вона «має бути зареєстрована зразу ж після народження і з моменту народження має право на ім'я і набуття громадянства, а також, наскільки це можливо, право знати своїх батьків і право на їх піклування».

2. Вони особисто не можуть здійснювати повною мірою всі правові зв'язки та вступати у правовідносини від свого імені. Це зумовлено відсутністю повної дієздатності, оскільки у найважливіші правові відносини вони вступають не особисто, а через батьків чи осіб, які їх замінюють. Тому ми можемо констатувати таку особливість неповнолітніх, як суб'єкта права – відсутність повної дієздатності.

Об'єктом відносин за участю неповнолітніх виступають їх інтереси, навколо яких формується поведінка суб'єктів цих відносин. Реалізаторами від імені неповнолітнього є батьки або особи, що їх замінюють, у виняткових випадках це можуть бути органи державної влади або місцевого самоврядування. Існують розбіжності у відносинах, в котрі неповнолітні можуть вступати самостійно нарівні з дорослими суб'єктами права, і особливі відносини, які не визнають неповнолітнього повноцінним суб'єктом права. Для прикладу звернемося до національного українського законодавства. Стаття 32 ЦК України вказує, що «фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітня особа) має право: 1) самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами; 2) самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом; 3) бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи; 4) самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунок)». При цьому законодавець подає чітку норму про те, що неповнолітня особа вчиняє інші правочини за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників.

3. Особливі гарантії захисту неповнолітніх.

Неповнолітні у суспільному просторі є незахищеною категорії суб'єктів, тому досліджувана категорія суб'єктів права потребує особливої уваги та турботи з боку держави та соціуму, і вказане обов'язково повинно зазначатися в нормативному порядку. При цьому важливим є встановлення не тільки прав неповнолітнього, які зумовлені його емоційним та психологічним розвитком, а й гарантій реалізації цих прав шляхом становлення з боку держави засобів та процедур правового й організаційного характеру: діяльність соціальних служб, реабілітаційних центрів, сімейних центрів, спеціалізованих освітніх та виховних закладів, широка діяльність громадських організацій, що займаються забезпеченням соціального становища неповнолітніх, функціонування уповноваженого з прав дитини та інших спеціалізованих установ. Правове регулювання щодо неповнолітнього має бути спрямоване на забезпечення фізичного та психічного розвитку, його благополуччя та підготовку до дорослого самостійного існування суб'єкта права.

Нинішнє право має бути орієнтоване на людину, яка може бути активним учасником в правовідносинах інформаційного суспільства, тобто людину творчу, непередбачливу, ризикову, розумну, здатну до самообме-

ження, сповнену почуттям людської, громадянської, національної гідності, людину автономну й чутливу до будь-якого порушення її прав та свобод, приниження гідності, несправедливості тощо.

4. Особливості відповідальності, тобто можливість притягнення до відповідальності щодо вузьких категорій правопорушень, зазвичай важких та особливо важких злочинів, особливості у видах покарання. Держава визначає, що неповнолітні є не повною мірою зрілі, вони ще не отримали від суспільства можливість для повної соціалізації, у них відсутні досвід та знання, тому притягнення до відповідальності нарівні з дорослими не є прийнятним для цієї категорії суб'єктів права.

5. Правовий статус неповнолітнього, на відміну від правового статусу особи, відрізняється динамікою, рухливістю, що обумовлено об'єктивними факторами, зокрема зміною віку, юридичними фактами, які є підставами для виникнення, зміни або припинення прав і обов'язків неповнолітнього. Така динаміка характерна тільки для правового статусу неповнолітнього, оскільки загальний правовий статус навпаки характеризується стабільністю, чіткістю та довготривалістю, на відміну від динамічного статусу неповнолітнього.

Н. Вітрук підкреслював, що через категорію спеціального правового статусу визначається сукупність спеціальних прав і обов'язків тієї чи іншої групи осіб, яка виступає способом конкретизації, доповнення єдиного, спільного правового статусу¹⁵. Якщо розглядати правовий статус неповнолітнього як частину правового статусу фізичної особи, то він буде конкретним проявом його загального правового статусу, тобто бути спеціальним правовим статусом, оскільки, як неповнолітній, ця категорія осіб набуває додаткові права і переваги. Спеціальний правовий статус неповнолітнього необхідний як засіб посилення гарантій прав і подолання соціальної нерівності, для захисту та охорони неповнолітнього суспільством та державою.

Виникає запитання: щодо якого статусу правовий статус неповнолітнього виступає спеціальним. На перший погляд відповідь очевидна – щодо загального правового статусу людини. Однак аналіз наукової літератури дає можливість розширити це трактування. Вважається, що «загальний правовий статус дитини як категорія, як різновид правового статусу особистості цілком має право на існування»¹⁶. Неповнолітній вміщує поєднання таких характеристик, як дитина, що потребує опіки та представник підростаючого покоління, що потребує гарантій розвитку й самореалізації.

Вказане приводить до висновку про необхідність віднесення правового статусу неповнолітнього до спеціального, що належать суб'єктам окремої соціальної групи, виділеної за такою ознакою, як їх особлива соціальна роль, обумовлена необхідністю їхнього спеціального захисту державою шляхом створення додаткових гарантій охорони прав і законних інтересів, що пов'язано з незахищеністю та незрілістю та віковими особливостями неповнолітнього. Як вказує О. Бутько, правовий статус цієї категорії осіб має бути оцінений як ядро (серцевина) нормативно-правового вираження основних засад взаємовідносин особистості і держави, оскільки в ньому ці основні засади повинні бути представлені в найчистішому, бездоганному вигляді і втілювати найбільш цінності людської спільноти: віру та моральність¹⁷.

Отже, на нашу думку, можна виокремити наступні особливості правового статусу неповнолітніх: відсутність повної дїездатності; в контексті нормативного закріплення прав, неповнолітні мають ширші права, ніж повнолітні суб'єкти права; сфера суб'єктивних обов'язків неповнолітніх є вузькою, ніж у загальних суб'єктів права, оскільки держава, враховуючи їх недозрілість, відсутність повної соціалізації, досвіду та знань визначає досліджувану категорію осіб здатними нести відповідальність щодо вузьких категорій правопорушень, зазвичай важких та особливо важких злочинів і навіть тут встановлено особливості у видах покарання; зовнішня відокремленість як повноцінного суб'єкта правового життя і здатністю виробляти, виражати та виконувати персоніфіковану волю повною мірою не притаманні неповнолітнім через те, що вказану діяльність вони здійснюють не самостійно, а через повнолітнього суб'єкта або державу; наявність видових розбіжностей у відносинах, в котрі неповнолітні можуть вступати самостійно нарівні з дорослими суб'єктами права і особливі відносини, які не визнають неповнолітнього повноцінним суб'єктом права; враховуючи емоційну та розумову незрілість цей суб'єкт права потребує особливої уваги та турботи з боку держави і соціуму.

¹ Братасюк В. М. Людина-особистість як суб'єкт права: методологічні засади дослідження / В. М. Братасюк // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 1 (1). – С. 64.

² Нерсесянц В. С. Філософія права : учеб. для вузов / В. С. Нерсесянц. – М. : Издательская группа ИНФРА • М – НОРМА, 1997. – 652 с.

³ Тімуш І. С. Інтегральний погляд на право : моногр. / І. С. Тімуш. – К. : Атіка, 2009. – С. 107.

⁴ Демиденко К. Є. Шляхи імплементації міжнародних стандартів стосовно дитини до національного законодавства / К. Є. Демиденко // Юридична наука. – 2011. – № 3. – С. 30.

⁵ Державна служба статистики. Статистичні дані : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁶ UNICEF / Ukraine : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unicef.org/ukraine/ukr/children_26266.html

⁷ Філіпішина А. Реалії, у яких сьогодні опинилася країна, потребують від держави створення цілісної системи сімейної політики / А. Філіпішина // Сайт Уповноваженого ВР з прав людини : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/17615-ng-aksana-filipishina-realiu-u-yakix-sogodni-opinilasya-kraiina-potrebuy/>

⁸ Уповноважений з прав людини: офіційний веб-сайт. Статистика : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/applicant/statistics/>

⁹ Про стан організації роботи з неповнолітніми правопорушниками, які перебувають на обліку в підрозділах кримінально-виконавчої інспекції : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/>

¹⁰ Судова влада України: офіційний веб-портал : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/sjdfsdjkdjksjkd/

¹¹ *Опацький Р. М.* Ювенальна політика в Україні: теорія, правова основа, конституціоналізм : моногр. / Р. М. Опацький ; за наук. ред. С. М. Алфьорова. – Запоріжжя : Дике Поле, 2013. – С. 108.

¹² Послание Международной организации труда (МОТ) по вопросам детского труда. Глобальный доклад «Будущее без детского труда» от 6 мая 2002 г. // Права детей в Российской Федерации: законодательство и практика // Аналит. вест. СФ. – 2003. – № 3 (196) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.council.gov.ru

¹³ *Опацький Р. М.* Вказана праця. – С. 53.

¹⁴ *Тарнавська А. Н.* До питання про юридичний статус особи / А. Н. Тарнавська // Адвокат. – 2009. – № 3 (102). – С. 29.

¹⁵ *Витрук Н. В.* Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе / Н. В. Витрук – М. : Наука, 1978. – С. 187–188.

¹⁶ *Бутько О. В.* Правовой статус ребенка : теоретико-правовой анализ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Бутько. – М. : РГБ, 2003. – С. 71. – (Из фондов Российской Государственной библиотеки).

¹⁷ Там само. – С. 65.

Резюме

Ортинська Н. В. Особливості правового статусу неповнолітніх у сучасних умовах розвитку державності.

Стаття присвячена проблемі аналізу правового статусу неповнолітніх. Виокремлюють характерні риси неповнолітніх як специфічної соціальної групи (соціальний статус). Серед них: вік; строковість перебування у соціальній групі; підрастаюче покоління; потребують ненадання необхідного мінімуму виховання та навчання; схильні свідомо чи навіть підсвідомо швидше орієнтуватися на нові вимоги суспільного життя; мають більшу залежність від соціального оточення; потребують нагляду і піклування; матеріальної та моральної, соціально-психологічної підтримки і супроводу; неадаптованість до самостійних суспільних відносин.

Виокремлено наступні особливості правового статусу неповнолітніх: відсутність повної дієздатності; наділені широким колом прав порівняно з повнолітніми; сфера суб'єктивних обов'язків неповнолітніх є вузькою, ніж у загальних суб'єктів права; зовнішня відокремленість як повноцінного суб'єкта правового життя і здатністю виробляти, виражати та виконувати персоніфіковану волю повною мірою не притаманні неповнолітнім через те, що вказану діяльність вони здійснюють не самостійно, а через повнолітнього суб'єкта або державу; наявність видових розбіжностей у відносинах, у котрі неповнолітні можуть вступати самостійно.

Ключові слова: неповнолітні, правовий статус, особливості, держава, суспільство.

Резюме

Ортинская Н. В. Особенности правового статуса несовершеннолетних в современных условиях развития государственности.

Статья посвящена проблеме анализа правового статуса несовершеннолетних. Выделяют характерные черты несовершеннолетних как специфической социальной группы (социальный статус). Среди них: возраст; срочность пребывания в социальной группе; подрастающее поколение; потребует непредоставления необходимого минимума воспитания и обучения; склонны сознательно или даже подсознательно быстрее ориентироваться на новые требования общественной жизни; имеют большую зависимость от социального окружения; нуждаются в присмотре и попечительстве; материальной и моральной, социально-психологической поддержки и сопровождения; неадаптированность к самостоятельным общественным отношениям.

Выделены следующие особенности правового статуса несовершеннолетних: отсутствие полной дееспособности; наделены широким кругом прав сравнению с совершеннолетними; сфера субъективных обязанностей несовершеннолетних является более узкой, чем в общих субъектов права; внешняя обособленность как полноценного субъекта правовой жизни и способностью вырабатывать, выражать и выполнять персонифицированную волю в полной мере не присущи несовершеннолетним за того, что указанную деятельность они осуществляют не самостоятельно, а через совершеннолетнего субъекта или государство; наличие видовых различий в отношениях, в которые несовершеннолетние могут вступать самостоятельно.

Ключевые слова: несовершеннолетние, правовой статус, особенности, государство, общество.

Summary

Ortynska N. Features of the minors' legal status in modern conditions of state development.

The article is devoted the problem of analysis of the minors' legal status. The features of juveniles are distinguished as a specific social group (social status). Among them are: age; time spent in social group; the younger generation; need to provide the minimum required education and training; tend to consciously or even subconsciously faster focus on the new demands of social life; are more dependent on the social environment; need supervision and care; material and moral, social and psychological support and maintenance; not adapted to independent public relations.

It's highlighted the following features of the minors' legal status: lack of full capacity; are endowed with a wide range of rights compared to adults; scope of subjective duties of minors is narrower than the common law subjects; external isolation as an adequate subject of legal life; minors are not inherent to produce, fully express and fulfill the personalized will, because they carry out the specified activity not on their own, but through adult subject or state; the presence of gender differences in the relationship, in which minors can engage on their own.

Key words: juveniles, legal status, especially, the state, the society.